

Op zaterdag 23 juni aanstaande houden wij onze eerste excursie en wel naar de Sint Pieterskerk. Aanvang om 10.00 uur. Alleen voor leden met maximaal 1 introducté.

Jan Out groef in zijn archief en maakte het hieronder volgende stukje over "Het Dikke Torrentje".

De Sint Pieterskerk van Binnendijk

De Sint Pieterskerk, oorspronkelijke een katholieke kerk, dateert van 1439, toen de Utrechtse bisschop Rudolf van Diepholt de bewoners van dit gedeelte van Eemnes stadsrechten gaf. Zij werden onafhankelijk van Eembrugge waarmee Binnendijk tot dan toe één kerspel (kerkelijke gemeente) had gevormd en waar ook de kerk (van Sint Jan) stond. Kort na de verkregen zelfstandigheid zal men wel met de bouw begonnen zijn. Wellicht heeft er een gedenksteen in de toren gezeten, want Prof. De Rijk vertelt in zijn "wandelingen door Gooi en Eemland": "Het eenvoudige kerkje van Eemnes-Binnen, dat wij ginds aan de polder zien liggen, werd blijkens een gedenksteen onder de toren in 1439 gesticht".

Hedendaagse kunsthistorici beschrijven het kerkje als volgt: het is een laat-gotisch bakstenen kerkje met een eenbeukig schip met houten gewelven; het heeft een diepkoor aan de oostzijde en een kleine toren aan de westzijde, waarin zich de ingang tot de kerk bevindt.

Het kerkje kreeg als patroonheilige Sint Petrus. Waarschijnlijk ^{omdat} de abt van de Sint Paulusabdij te Utrecht het collatierecht (benoemingsrecht van de pastoor) had en Sint Paulus al de patroon was van de nabijgelegen kerk van Baarn (gesticht ± 1380). Petrus en Paulus worden tezamen op 29 juni in de katholieke kerk gevierd.

Om het onderhoud van de kerk te bekostigen schonken de mensen van Binnendijk in 1490 hun

gemeenschappelijke grond op de Zuidwend, de vroegere waterkering, die in Oost-West-richting door Buitendijk liep, aan de kerk.

Na de reformatie kwam het gebouw pas laat in gebruik voor hervormde diensten, want de Binnendijkers vertikten het de eerste jaren de predikant van Buitendijk toegang te verschaffen. In 1651 kreeg de gemeente haar eigen predikant: Joh. Jac. Hanfeldt, die op 19 oktober zijn intrede deed.

De aanstelling van de predikanten geschiedde vanaf 1714 door de ambachtsheer, een recht dat tot in 1922 bleef voortbestaan. Eerst was het een heer van Norden, vervolgens waren het twee Hase-laars en tenslotte de familie van Naamen en Citters die dit recht uitoefenden. Zij hadden als recht een eigen gestoelte in de kerk.

In de 19e eeuw was de toestand van het gebouw zeer slecht. In 1883 wordt er met financiële hulp van de ambachtsheer al veel gerepareerd, maar dit blijkt onvoldoende. Toen rond 1900

Koningin-moeder Emma in de Pieterskerk regelmatig wilde gaan kerken en daar ook een familiebank wilde hebben, gaf ze een wenk dat zij de restauratie (anoniem) wilde bekostigen.

In de "notulen van de kerkvoogden en notabelen" staat op 3 oktober 1900 "Verder werd het bestuur herinnerd als dat zij bij elkander waren om een begroting te doen opmaken tot opknapting van het kerkgebouw, daar er aan de Predikant, door een zeeker Imand om was verzocht, hier van een opgaaf over te mogen ontvangen, en hetwelk door de geheelen vergadering werd goedgekeurd. om dezen dan te doen opmaken om daarna te overhandigen".

De architect H. J. Jesse kreeg de opdracht. Van zijn hand is het nu volgende artikel, dat in zijn geheel overgenomen wordt, omdat het vrij onbekend is. Eigen Haard 1904, blz. 515-517.

Eemnes-Binnen is een landelijk plekje en daarmee heeft men zowat alles er van gezegd. Van Baarn uit wandelt men er heen over een dijk met aan de rechter zijde er nog een dijkje bovenop. Aan de Oostzijde zo ver men zien kan weiland; aan de Westzijde boerderijen. Enkele malen lopen die weilanden geheel onder en komt het water tot aan en in de kerk.; wanneer niettijdig voor waterkering gezorgd wordt.

Waarom de kerk nu niet aan de binnenzijde (zoals in Eemnes Buiten) van de dijk gebouwd is, heb ik niet te weten kunnen komen.

Men weet enkel te vertellen dat de kerk oorspronkelijk toegewijd aan de H. Nicolaas op een hoog gedeelte van een zandstrook is gebouwd, die zich daar verder in een bepaalde richting uitstrekt.

Het kerkje met roen en uitgebouwd traptorentje is maar zeer eenvoudig, doch bij nadere bestudering blijkt duidelijk het logische van de constructie. Naarmate de functie die zij te vervullen heeft is b.v. de afmeting en plaatsing der contraforten van het koor zwaarder van afmeting en dichter bij elkaar geplaatst dan die van het schip niettegenstaande het koor smaller is dan het schip. Het schip heeft echter inwendig bindbalken en het koor niet. De zijdelingse drukking van de kap op de koormuren is dus veel groter dan op die van de schipmuren; vandaar dat de koormuren meer steun nodig hebben.

Aan de omstandigheid dat H.M. de Koningin Moeder een eikenhouten familiebank in genoemd kerkje wenste te hebben werd mij door kerkvoogden om advies gevraagd, daar men tevens het inwendige wat wenste op te knappen.

Het trof mij, daar een koorhek (hoewel eenvoudig) te zien; waarvan het bestaan eigenlijk niet bekend was.

Men wilde een deur van het koorhek wat wijder maken, zonder te weten daarmee vandalisme te bedrijven.

Nadat H.M. Koningin Moeder door bemiddeling van de intendant de heer L.W. Groeneveldt toestemde geen afzonderlijke ingang te hebben, was het behoud van het koorhek in oorspronkelijke staat verzekerd.

Het koorhek is daarna van de verf schoongemaakt en in de was gewreven en hoewel de kroonlijst nog ontbreekt en een orgelbetimmering er niet boven past is het op zich zelf beschouwd een sieraad van de kerk.

Het herstelde eikenhouten doophek uit het laatst der zestiende eeuw en de nieuwe eikenhouten bank van H.M. de Koningin Moeder zijn hoogst eenvoudig van lijn, waardoor aan het koorhek geen afbreuk gedaan wordt.

Het koorhek, bestaande zoals de afbeelding doet zien uit twee deuren van ongeveer 0,80m doorgang en drie vaste stukken, waarvan het middenvak het grootste is, werd vermoedelijk in de eerste helft van de zestiende eeuw vervaardigd, doch is wellicht van jonger datum dan het koordeurtje in de Ned. Herv. Kerk te Maasland;

De constructie is nog geheel gothiek, doch hoewel de versiering van de paneeltjes gothiek is z.g. cuiris, hebben deze ornamentjes als uitlopers. De boogjes en ballasters zijn renaissance, doch de vulling of versiering is nog aan de gothiek ontleend.

Het is een laatste groet aan de gothiek.

Een mooie eikenhouten preekstoel is zorgvuldig opgeborgen om wanneer de tijd daartoe gunstig is te worden schoon gemaakt en geplaatst. "

Helaas bleef er na de brand van 1921 weinig van al dat moois over. Over dat weinige hoop ik U op 23 juni a.s. in de kerk het een en ander te vertellen.

Jan Out,

Geïnteresseerden voor een rondleiding in het oude gemeente-archief kunnen zich opgeven bij het voorlopig sekretariaat.

U dient er echter wel rekening mede te houden dat zoiets gebeurt op een door de weekse dag en wel tijdens de kantooruren van het raadhuis.

In ons het volgende nummer komt de datum te staan waarop de rondleiding zal plaatsvinden. Jan Out zal ons in het stoffige archief voorgaan.

Eemnesser Volkslied

Toen in 1951 Eemnes zijn 600-jarig bestaan vierde, werd er een Eemnesser Volkslied gemaakt. Wel leuk voor het nageslacht om de tekst hiervan te bewaren, ook al om de veranderingen de constateren! Want waar zien wij nog het koren op het akkerland en de maaier zijn werk verrichten?

Eemnesser Volkslied

melodie: Limburg mijnvaderland
(eikehout is hout....)

Waar de Eem zo statig stroomt
Het bijtje gonzend broemt
Waar het koren wiegend staat
Tot de maaier komt
Waar de melkkar vrolijk rolt
over 't hobbelendwerf
Daar is ons aller thuis Eigen huis en erf (2x)

Waar de bomen bloeiend staan
In de lentetijd
Veulens springen in de wei
't Kalf speelt met de geit
Waar de ganzen kwakkend gaan
over het hobbelendwerf
Daar is ons aller thuis, Eigen huis en erf (2x)

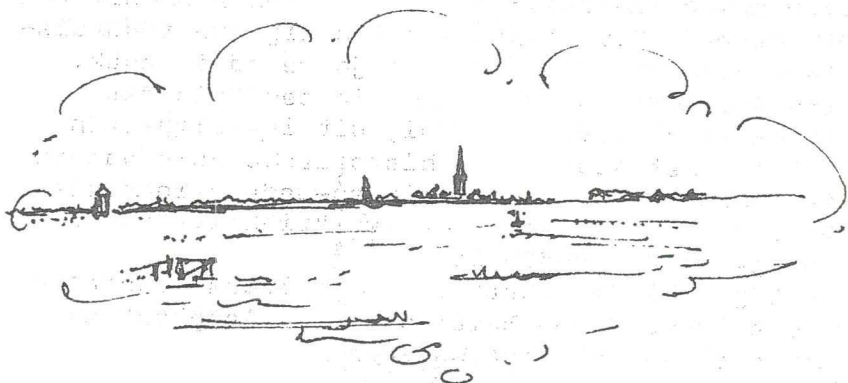
'k Heb U lief EEMNES bij 't Gooi
met Uw akkerland
Met Uw weide en Uw vee
Met Uw boerenstand
Waar boer en burger werkzaamstreeft
naar 't hoogste ideaal
Daar wonen wij tevrede In EEMNES allemaal (2x)

Tot slot leef lang op Eemnes grond
Aan ons toevertrouwd
Daar te wonen is zo zoet
't Heeft nooit iemand berouwd
Daarom zingen wij nogmaals saam
Lief Dorpje EEMNES
't Dierbaarste plekje grond Gaar nooit op de fles
(2x)

Eemnes 1960; een voorwoord.

In 1960 fietste ik door mijn geboortedorp Eemnes, dat ik in 30 jaar niet meer had gezien. Hierbij stuur ik U mijn gevoelens, die ik 's-avonds thuis op papier zette. Ik vond deze impressie tussen mijn volgepropte laden met (voor mij) kostbare herinneringen.

H. Hagen,
Jacq. Perkstraat 13,
Putten (Gld).

Eemnes 1960

Verrek, waar is die ene havenarm. Dichtgegooid, zoals men vroeger achteloos in onze hoofdstad het Rokin en de Rozengracht dichtgooide. En daarmee enkele van de mooiste parels uit haar kroon verwijderde.

"Jhr. C. Roëll-laan" lees ik op een stadsaandoend naambord. Zijn ze nou helemaal gek. Dat was ons grasveld, waar wij als kinderen speelden. De sloot met eendekroos is nu een ziellose straat met eendere huizen, die nu de naam van een jonker draagt. Als kind had ik wel fantasie, maar niet zoveel, dat ik kon zeggen: "De bodem van deze sloot zal eens Uw naam dragen jonker." Het raadhuis staat er nog, het lijkt nog altijd meer op een notarishuis dan op een raadhuis van een oeroud dorp. Opzij er van ligt de raadhuislaan. Maar het beeld uit mijn jeugd is zoek. Toen stond er een oud huis in een tuin met vruchtbomen. Dat was mooi, dit is lelijk. En waar is het statige en historische huis van oude vrouw Meier. Een boerinnen-weduwe in ruste. Voor onze begrippen toen een "riek wief". Tante Hentje was er gediensstige. Acht ja, dat is veertig jaar geleden. Tante Hentje en oude vrouw Meier houden allang "acte de présence" in het hiernamaals.

Maar waarom moest dat pronkjuweel van een huis plaats maken voor huizenblokken van het type, zoals er de laatste vijftien jaar honderdduizenden zijn gebouwd? "De Waag" heet het straatje wat langs die huizen loopt, voorwaar een waardige naam. Maar de Jhr. Roëll-laan domineert. Zeker een Burgemeester uit het recente verleden. Men heeft er niet aan gedacht om deze straat de "Oude Vrouw Meierstraat" te noemen. Klinkt dat gek? Waarom klinkt dan Kalverstraat niet gek voor één van de standigste straten van Amsterdam. Een zoals ik in de namiddag in Blaricum een weggetje zag dat heet "Verloren Eng". Dat weggetje is pas in de laatste jaren aangelegd, dwars door korenvelden, noodzakelijk gebleken door de uitbreiding. Die naam is treffend om uit te drukken de noodzakelijke opoffering van natuurschoon. "Verloren Eng". Jhr. Roëll-laan klinkt beter, nee niet beter, maar protseriger. Wat heeft de Jonker er mee te maken, hij zal het niet eens eervol vinden, dat zo'n konfektiestraat naar hem is genoemd.

Ik rijd de oude vaartsteeg op, waar ik wel die ene havenarm mis, maar dat weggetje is nog net als vroeger. Links achter de niet meer aanwezige dijk, ligt nog in dezelfde houding het huis van Jan Dop. Even verder langs de vaart kom ik aan het eerste duikertje. He, dat is prettig, het ligt er nog net zo. De-zelfde kuilen in het grindpad. Dezelfde afgetrapte kanten van de vaart. Zelfs de paardestekken in de graskant zijn er nog. Die staken wij toen voor de konijnen. Van hieruit te zien is het huis van de beurtvaartschipper (nu een autodienst natuurlijk) Jan van Eiken is nog niets veranderd. De betonnen schoeiing langs het water. De hoge meidoornhaag om de tuin.

Langs die ene overgebleven havenarm zitten jongetjes te vissen. Zo zaten wij er ook, de benen over de rand van de schoeiing bengelend. De oude toren en kerk in gerestaureerde vorm kijken glimlachend naar deze jongetjes. De grijze toren

knipoogt vertrouwelijk: "Zie je wel dat er nog veel over is van het oude mooie goede en rustige . Dat nieuwe, dat er is, ja wat wil, je mij hebben ze toch gewassen en verschoond. En waarom niet? Ik zou allang vervuild en vergaan zijn als dat niet gebeurde. Ook ons dorp zou zich zelf oplossen als er geen injecties werden gegeven." Ik kijk naar die oude wijze spitsbroeder en denk. Hij knipoogt nog eens en zegt: "Ik weet wel wat je denkt, ze konden geen woonflats van mij maken en daarom hebben ze mij opgekalifaterd. Dan denk je toch verkeerd. Kijk eens naar mijn flanken, naar mijn trans, naar de nieuw aangebrachte kalkzandstenen hoeken. Men heeft er duur betaalde handwerkslui van heinde en ver voor laten komen om mij te verjongen. Jij bent niet de enige die verliefd op mij is. Gelukkig niet. Er zijn nog duizenden die zo denken als jij, die mij strelen met hun ogen. En aan al die duizenden geef ik mij, omdat zij mij met hun liefde beschermen."

"Je hebt gelijk oude," zeg ik en je bent trots ook. Ik zie het. Nu heb ik jou door. Zijn glimlach wordt een hartelijke grijns. "Ja ik ben trots, trots op mijn leeftijd en mij aanbidders. Ook op jou". Zijn glimlach verstart tot hooghartigheid, omdat er meer aanbidderd naar hem kijken en hij zijn innerlijk gesloten houdt voor nieuwsgierigheid. Alleen die echt van hem houden geeft hij welwillend een vleugje van zijn parfum.

Oude eeuwige schoonheid.

Mijn ogen dwalen langs de verhoging die een een dijk was en die nog altijd een scherpe afscheiding te zien geeft van polder en dorp. De half rieten en pannen daken steken boven de dijkrand uit. Dit is schoonheid. Tussen de bomen kijkt een stukje van het Dikke Torentje, heel in de verte als een bewake aan de grens van het dorp.

Er komen twee jongetjes aan met hengels om te vissen bij het oude duikertje. De terminologie is dezelfde als uit mijn kinderjaren. Ze kijken in het water en zeggen tegen elkaar: "Hier zal wel meer zitten, kijk maar ik zie borreltjes, geen leven maken

anders gaan ze weg"(de vissen). Ze gooien het snoertje in en kijken verwachtingsvol naar de dobber. Zo was het voor veertig jaar en zo is het nu. Er zijn enkele kleine verschillen. Het aas (deeg) dragen ze mee in een doorzichtig plastic zakje. Wij deden het in een grauwe buul, oftewel een leeg suukerzakkie. En deze dragen sandaaltjes, wij liepen op klompen. Hun hengels zijn drielidig, de onze bestonden uit een dunne staak, en als uiterste vissersweelde een gele bamboe hengel uit een stuk.

De zwaluwen die over het water scheren doen dat nog op dezelfde klassieke wijze, met grillige wendingen en lichte aanrakingen van het water. Het getjilp is gelukkig niet door luidsprekers versterkt. Als ik zo in alle rust dit beeld bekijk is het toch nog machtig mooi. De paarden jagen nog op dezelfde wijze de vliegen weg, en aan het prikkeldraad van de polderhekken hangen de bosjes haar van het vee, die daaraan hun jeuk ongedaan maakte. Een kalf en een veulen maken samen gekke capriolen en moeder paard wendt haar hoofd langzaam mee om die baldadigheid in de gaten te houden. Dit is en blijft altijd de adem van het onwolwassen leven. Juist daarom zo machtig in zijn onrijpheid.

De Kerkstraat heeft nog zijn veldkeitjes, de lindebomen staan nog aan weerszijden. De kleine steentjes op de voetpaden liggen er ook nog. Ja, de Kerkstraat is nog eerbiedwaardig en heel mooi. Het hoge huis, het eerbiedwaardige kasteelachtige huis, met zijn mooie blauwe hardstenen stoep ervoor is weg, nu staat er een huis dat een mislukte kruising is tussen een voornaam gebouw en een pralerig burgerwoonhuis. Niet mooi niet lelijk maar smakeloos.

Maar de gevels aan de beide kanten stralen nog de warmte uit van de oude intieme dorpsstraat. Zij omsluiten de geheimen van eeuwen. Het oude bouwvallige huis van de gebroeders Groen, op de hoek van de Wakkerendijk-Kerkstraat is prachtig gerestaureerd en nu bewoond door een antiekandelaar van een oud Eemnesser geslacht.

Achter de toren nog het huis uit mijn jeugd. Het is wel erg oud geworden en kijkt eenzaam en angstig uit zijn oude vensterogen naar de toreningang. Angstig voor de hand van de sloper die er omheen waart. Ik herinner mij hoe ik vele malen met de klokopwinder Frans van Duinen meemocht, langs de oneindige wenteltrap naar de trans. Onderweg naar boven loerend naar een kraaien-nest om een bijna volwassen kraai te bemachtigen. Zo'n beest werd dan volkomen tam en ging het volgend voorjaar weer vrijwillig op de wieken, zijn paardrift volgend.

En kijk achter de Wakkerendijk is nog de manufakturwinkel van Jan Luif. In de etalge liggen bonte schorten uitgestald en een strook papier verkondigt een mondemoutverkoop slagzin.: Onze prijzen naar de maan, La lune staat er in halve stand bij afgebeeld. En Westerhuis, de schoenmaker bestaat ook nog. Zeker van vader op zoon overgegaan.

Het café Staal bestaat ook nog, heel vroeger "Wout Schepie" heet nu Schippers welvaren. Onder hetzelfde dak woonde vroeger mijn grootmoeder en is nu het woonhuis van de caféhouder. Het ouderwetse raamkozijn is nu een groot modern raam geworden. De nooddeur is weg, de deur die vroeger dienst deed als nooduitgang, als het Zuiderzee-water de polder instroomde tot aan de dijk. Als het water hoog kwam tot boven aan de dijk, kwam het ook in de opkamer en verliet men via de nooddeur, waar men in een roeiboortje stapte, het huis. Ik herinner mij, dat dit mijn grootmoeder Stein Dop is gebeurd in 1916. Deze deur is overbodig geworden, de zuiderzee is geketend.

In de tuin van mijn opoe waar vroeger de preboom met winterjannen stond is nu een auto-kerkhof. Ik kijk weer naar die oude grijze wachter vlak boven mij. Hij schudt zijn grijze hoofd en zegt: "Vroeger waren er toch geen auto's man". Je hebt weer gelijk oude vriend. Er waren er voor veertig wel enkele, maar er was nog geen kerkhof meer

voor nodig, omdat er nog geen overledenen waren. Aha, Stadswijk is er ook nog, een van de aller-oudste hoeven van ons dorp. Stadswijk, staat er nog steeds in grote witte letters op het oorspronkelijke zomerhuis. Heel vroeger, toen Eemnes stadsrechten had was dit waarschijnlijk de voorpost. De hofstede naast de katholieke kerk, afschuwelijk gemoderniseerd, kijkt roomser dan rooms naar de parochie naast hem, ik denk, omdat de kerk ook een vergissing in de bouwkunst is. Als fabriekspand zou het trots kunnen zijn. Als kerk is het een mislukking. Wat merkwaardig eigenlijk, als kind vond ik die kerk al zo lelijk. Waarom? Misschien omdat ik toen nog nooit een fabriek had gezien.

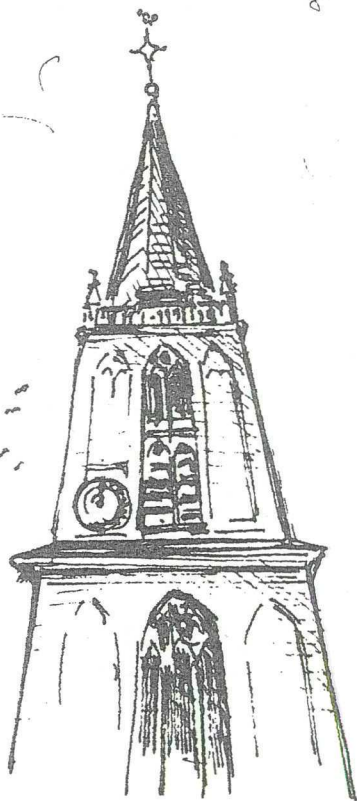
Alles is betrekkelijk, want opeens ontdek ik dat die afschuwelijke gemoderniseerde boerderij dezelfde is, die met het gezicht uit de polder zo mooi afstak tegen de groene dijkrand. Wat van ver mooi lijkt, kan dichtbij lelijk zijn. En andersom natuurlijk ook.

Een lief intiem huisje met rode zandlopers in de luiken, staat naast het gebouw van de boerenleenbank. Dat huisje is mooi, maar verliest veel van haar schoonheid door het opdringerige van het bankgebouw, dat niet mooi en niet lelijk is, maar te dicht bij dit warme dorpspareltje staat.

In de bocht van de weg naar Laren staat nog de aloude bakkerij van Arie Heek. Van buiten nog krek als vroeger. Zou er binnen nog het ouderwetse boerenrogge-brood worden gebakken? Op het dak van dat huis heeft eens een Duitse zeppeling zijn reis beëindigd. Dat was in de eerste wereldoorlog. Ik weet het nog.

Nog eenmaal ga ik door de klassieke Kerkstraat en om de kerk. En dan onderga ik toch wel het gaaf gebleven dorpsschoon. Ondanks schermutselingen met de tijd, heeft Eemnes haar oud rustig "dorp zijn" behouden.

Ja, ik zou er weer willen wonen, hier in de kern met haar preutsheid en bekrompenheid, Ik zou er

Filmavond

Op donderdagavond 19 april j.l. hield de Historische Kring Eemnes haar eerste officiële avond, welke werd gehouden in de centrale accommodatie De Hilt. Het programma bestond uit het vertonen van films over Eemnes uit de jaren vijftig en zestig, welke waren gemaakt door Jan Manten.

De avond werd geopend door Jan Out, die de aanwezigen, waaronder ook niet-leden, van harte welkom heette, en vervolgde met de mededeling, dat in eerste instantie twee films vertoond zouden worden en bij belangstelling en genoeg tijd de derde film ook vertoond zou worden. Na deze opening startte Jan Manten de eerste film, welke evenals de tweede film, beide in zwart-wit, handelde over de straten en bevolking van Eemnes uit de jaren vijftig. Als ras-echte Eemnesser voorzag hij deze films van deskundig commentaar. De zaal leefde erg mee, wat bleek uit de vele opmerkingen die werden gemaakt bij herkenning van een straat en/of dorpsgenoot. Daar de belangstelling groot was en ook de tijd geen spelbreker was werd de derde film ook nog vertoond. Deze was van geluid voorzien en uitgevoerd in kleur en handelde hoofdzakelijk over Europa's mooiste polder; De Eemnesser Polder. Met wat zakelijke mededelingen besloot Jan Out onder dankzegging aan Jan Manten, de avond. Dat deze geslaagd genoemd mag worden kunnen we wel zeggen, temeer daar deze avond nog vier nieuwe leden voor onze Kring heeft opgeleverd.

Marijke Achthoven.

De penningmeester meldt:

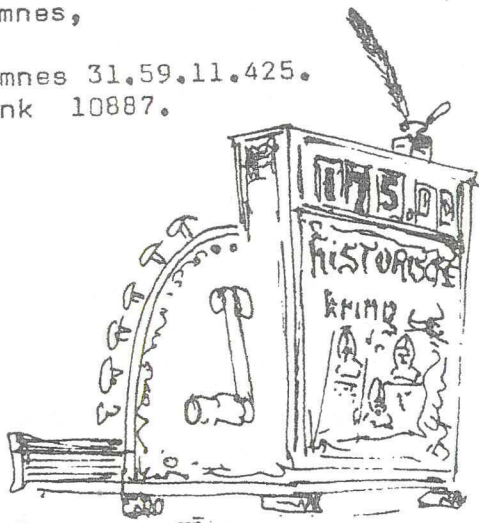
De vrijwillige bijdragen lopen prima binnen.
Wij hebben nu rond de f 175,00 in kas, voor-
waar een goed begin!!!!

Voor degenen, die nog willen overmaken:
De vrijwillige bijdrage voor 1979 is
minimaal f 5,00 maximaal f 10,00.

t.n.v.

Historische Kring Eemnes,
p/a Roerdomp 27

rek.nr. Rabo bank Eemnes 31.59.11.425.
gironummer van de bank 10887.

F o t o t e n t o o n s t e l l i n g:

Op de Zuidwend en Zwaan Kleef Aan bevindt
zich een tentoonstelling van foto's-kranten-
artikelen over 10 jaar openbaar onderwijs in
Eemnes tot 25 juni a.s.

Voor belangstellenden gratis te bezichtigen.
Neem even contact op met Fred Mol tel. 83855

Tevens op beperkte schaal (alleen voor lief-
hebbers) verkrijgbaar: lustrumnummer 1974

De Zuidwend 5 jaar openbaar onderwijs à f 3,50.

Lustrumnummer Zwaan Kleef Aan/De Zuidwend 10
jaar à f 3,50.

Kennismakingsfolder 1969 à f 3,50.